

Thurzó-könyvtár(ak)

→Thurzó János boroszlói és →Thurzó Szaniszló olmützi püspökök könyvtárai nem tartoznak szorosan a magyar művelődéstörténet körébe.

A humanista kapcsolatairól híres →Thurzó Elek helytartó semptei könyvtáráról szórványadatok tájékoztatnak. Egy 1533-ból származó adat szerint Báthory András valamiféle könyveket helyezett letétbe nála. Egy évszázaddal később a gyűjtemény a →nagyyszombati jezsuita egyetem könyvtárának tulajdonába került, annak ellenére, hogy a jezsuiták szerint „eretnek könyveket” tartalmazott. Ez minden, amit könyvanyagának összetételéről tudunk.

A Thurzók augsburgi házának könyvtáráról viszont már jegyzék is fennmaradt, amelyet →Thurzó Szaniszló szepesi főispán halálakor írtak össze. Humanista gyűjteménye 111 kötetet tartalmazott: antik görög és latin szerzőket, köztük csaknem valamennyi ismert történetíró; kortárs historikusokat; kozmográfiai műveket; Erasmus munkáit, mégpedig a Mo.-on kevésbé ismerteket is; kevés, de figyelemre méltó vallásos olvasmányt. Szépirodalmi ízlése nagyon korszerűnek mondható. A magyaron, szlovákon, latinon, görögön és németen kívül olvasott olaszul is.

Th. Kristóf (1583--1614) szepesvári gyűjteményéről mindössze annyit tudunk, hogy készült róla összeírás, de hogy milyen műveket tartalmazott, arról nincsenek ismereteink.

A ~ között a legjelentősebb az ev. nádor, egyházszerző →Thurzó György biccsei gyűjteménye, melyben a 16--17. sz. fordulójának legfrissebb teológiai, hitvitázó, egyházszerzői szakirodalma találkozik a jogi, történeti szakmunkákon felnőtt magyar arisztokrata olvasmányjaival.

A →nagybiccsei Thurzó-kastély átalakításakor rendezték a könyveket, katalógus és ahhoz mutató készült róluk. A ma is kézbe vehető kötetek árulkodnak Th. György könyvgyűjtői szokásairól. A levéltári forrásokból megismert könyvtár nagysága közel 600 kötetet (450 tétel) tett ki, amelyek hozzávetőleg 800-1000 művet tartalmazhattak. Az egykori állománynak alig egynegyede maradt meg napjainkig. Th. György a könyvekbe bejegyezte jelmondatát, nemegyszer a vásárlás, a beszerzés körülményeiről is pár szót. Könyveit maga köttette, és a köteteken gyakran találhatunk supralibrost. Nem egyszerűen használati könyvtárt akart létrehozni udvarában, hanem e téren is meg akart felelni felmenői rangjának. A könyvtár mellett, hogy állományát aktívan használták, része volt a nádor reprezentációjának.

Nyelvileg Th. György képzettnek mondható, hiszen a magyar, a szlovák és a latin mellett olvasott csehül, lengyelül és minden bizonnyal németül is. Könyvtárában megvoltak a korszak elterjedt összefoglaló kézikönyvei. Könyvei között volt tíz Biblia-kiadás, az egyházatyák összes műveinek nagy sorozatai, Cesare Baronio egyháztörténete.

Jogi könyvekben sem mondható szegénynek a gyűjtemény, a történeti anyag pedig nagyon részletező: az ókori történetírók mellett leginkább a környező területek (Cseho., Lengyelo., a törökök, a Habsburgok, Velence, oroszok) históriái. Mo.-gal és Erdéllyel kapcsolatban →Bonfini két kiadásban, Veit Marchtaler Báthory Zsigmondnak a 15 éves háború alatti tetteit tárgyaló munkája és az említett Petrus Ransanus-kézirat állt csak rendelkezésére. Th. György érdeklődött a távoli földrészek iránt is, a neki leginkább szükséges

tanításokat azonban elsődlegesen a régebbi és kortárs királytükörök világában találta meg, feltűnően sok ilyen volt könyvei között. A 16. sz. végének és a 17. sz. elejének kiváló erkölcsfilozófiai irodalmát gyűjtötte össze, történetiszemlélete jellemzően ezekhez a művekhez igazodhatott.

A mo.-i ev. egyház legjelentősebb támogatója lévén, gyűjteményében a 17. sz. elejének luth. teológiai és egyházszerkezéssel kapcsolatos munkái más könyvtárban nem tapasztalt gazdagságban vannak jelen. Legnagyobb számban kétségtelenül a luth. munkák találhatók meg, de a válogatás mégsem mondható egyoldalúnak. A ref. teológiai szerzők közül számosan több könyvvel, csaknem életművel képviseltetik magukat, és szép számmal akad kat. munka is. Úgy tűnik, a teológiai kérdések közül Th. Györgyöt különösen érdekelték az úrvacsora körüli viták.

Ami Th. György könyvtárának szépirodalmi részét illeti, a ma is meglévő állományban elsődlegesen az ókori szerzők vannak jelen, de megvolt neki a lengyel Jan Kochanowski (1530--1584) egy ódája is. A gyűjtemény gazdag volt színvonalas orvosi munkákban, és jelentős számban lehettek asztronómiával, ill. asztrológiával foglalkozó könyvei is.

A mo.-i szerzők jelenléte egyrészt összefügg azzal, hogy a nádor mecenatúrájában jelentős szerepet kapott az új, hazai kiadású könyvek támogatása. Bekerültek ezenkívül a könyvtárba a Th.-udvarban vendégeskedő vagy megforduló szerzők munkái is, és sokan nyilván mint nádor előtt is tisztelegni kívántak előtte munkáikkal.

Th. György nádor erudíciójának három markáns vonását emelhetjük ki: egyrészt a luth. egyházat patronáló, erre a feladatra felkészült földesúr és politikus, másrészt a történetbölcseleti ismeretanyagot a kortárs históriával és a politikai élettel egyeztető államférfi, végül pedig a kortárs szellemi áramlatok és azok múltja iránt érdeklődő ember olvasottsága.

Th. György könyvtárát halála után felosztották felesége, lányai és egyetlen fia, →Thurzó Imre között, amit a könyvekben fennmaradt possessorbejegyzések igazolnak. Szerterágazó családi kapcsolataik következtében a könyvtár részei bekerültek a rokonok gyűjteményeibe (→Illésházy-könyvtárak). Az akadémita képzésben részesült Th. Imre olvasottsága nem kétséges. A tanulmányi idejére vonatkozó dokumentumokból követni lehet, hogy mely szerzőket olvastatták vele tanárai, ill. a tőle fennmaradt retorikai dolgozatok idézet- és ismeretanyagából is vonhatók le következtetések erudícióját tekintve. Bizonyos, hogy apja könyvtárának gyarapításához az ő ismeretei jelentősen hozzájárultak, önálló udvartartásának könyvtáráról azonban nincsenek információink.

Irod.: Adattár XVI--XVIII/11, 1983; Ludányi Mária, *Könyvtárrendezés Thurzó György nádor udvarában*, in Adattár XVI--XVIII/10, 1990; Helena Saktorová, *Thurzó György nádor és az Illésházak családi könyvtára*, in *Kék vér, fekete tinta*, [2005]; Uő, *Turzovské knižnice. Osobné knižné zbierky a knihy dedikované členom rodu Turzovcov*, Martin, 2009.

Monok István